

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 237/2024-23

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Ivana Fiačana (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľiek 1) [REDAKOVANÉ], narodenej [REDAKOVANÉ], a 2) [REDAKOVANÉ], narodenej [REDAKOVANÉ], zastúpených JUDr. Jaroslavom Víglaškým, advokátom, Mlynská 54, Banská Bystrica, proti postupu Okresného súdu Banská Bystrica v konaní sp. zn. 11C/27/2020 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Banská Bystrica v konaní sp. zn. 11C/27/2020 **bolo porušené** základné právo sťažovateľiek na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a ich právo na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Banská Bystrica **prikazuje** v konaní sp. zn. 11C/27/2020 konať bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľkám **priznáva** finančné zadosťučinenie každej po **500 eur**, ktoré **je** im Okresný súd Banská Bystrica **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Banská Bystrica **je povinný** nahradiť sťažovateľkám trovy konania **856,75 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť a skutkový stav

1. Sťažovateľky sa ústavnými sťažnosťami doručenými ústavnému súdu 2. januára 2024 domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom okresného súdu v označenom konaní. Navrhujú, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietáhov a priznal im finančné zadost'učinenie každej po 3 600 eur.

2. Uznesením ústavného súdu č. k. PLs. ÚS 23/2024-6 z 27. februára 2024 boli ústavné sťažnosti spojené na spoločné konanie. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 237/2024-14 zo 6. mája 2024 podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) prijal ústavné sťažnosti sťažovateľiek na ďalšie konanie v celom rozsahu.

3. Z ústavných sťažností, vyjadrenia okresného súdu a súdneho spisu vyplýva nasledovný skutkový stav:

4. Sťažovateľka 1 a právny predchodca sťažovateľky 2 podali na okresnom súde 21. apríla 2020 žalobu o odstránenie časti neoprávnenej stavby (kanalizačnej prípojky) z pozemku vo vlastníctve sťažovateľiek voči ôsmim žalovaným. V období od mája 2020 do marca 2021 vykonával okresný súd procesné úkony v súvislosti s doručovaním vzájomných vyjadrení strán sporu a predkladaním dôkazov. Dňa 21. apríla 2021 žalobcovia predložili súdu návrh na nariadenie pojednávania.

5. Okresný súd 21. júna 2021 nariadil predbežné prejednanie sporu na 6. september 2021. Na predbežnom prejednaní sporu okresný súd vyzval žalobcov na odstránenie väd žaloby, a to presne špecifikovať rozsah a miesto kanalizačnej prípojky. Žalobcovia na výzvu reagovali podaním z 13. septembra 2021. Uznesením z 2. decembra 2021 rozhodol okresný súd o návrhu žalobcov na zmenu účastníkov na strane žalovaných v 7. a 8. rade.

6. Sťažovateľka 1 podala 28. januára 2022 žiadosť o nariadenie pojednávania. Okresný súd 3. marca 2022 predvolal strany sporu na pojednávanie na 15. jún 2022. Na tomto pojednávaní okresný súd uznesením zastavil konanie proti žalovanej vo 4. rade (na základe jej návrhu zo 6. júna 2022, pozn.) a odročil pojednávanie na 10. október 2022. Sťažovateľka 1 v podaní doručenom okresnému súdu 20. júla 2022 oznámila, že nesúhlasí s návrhom žalovaných o uzavretí zmieru.

7. Okresný súd uznesením z 5. septembra 2022 pripustil zmenu žaloby (určenie povinnosti žalovaným na vlastné náklady prerušiť kanalizačnú prípojku v návrhu špecifikovanom mieste).

8. Dňa 26. septembra 2022 sťažovateľka 1 doručila okresnému súdu oznámenie o úmrtí právneho predchodcu sťažovateľky 2 a požiadala o odročenie pojednávania. Následne okresný súd zrušil pojednávanie nariadené na 10. október 2022.

9. Uznesením z 24. februára 2023 rozhodol okresný súd o pokračovaní v napadnutom konaní so sťažovateľkou 2. Uznesenie nadobudlo právoplatnosť 5. apríla 2023. Sťažovateľky podaniami

zo 17. marca 2023 a 23. marca 2023 požiadali o nariadenie pojednávania. Dňa 2. mája 2023 okresný súd nariadil pojednávanie na 20. september 2023.

10. Dňa 15. júna 2023 bolo okresnému súdu doručené podanie sťažovateľky 2 a 26. júna 2023 podanie sťažovateľky 1. Predmetom týchto podaní bol ich návrh na pripustenie zmenu žaloby (určenie povinnosti žalovaným na vlastné náklady odstrániť časť neoprávnenej stavby – združenej kanalizačnej prípojky). Okresný súd 20. júla 2023 zaslal podania sťažovateľiek žalovaným stranám na vyjadrenie.

11. Z dôvodu dočasného pridelenia zákonnej sudkyne na výkon funkcie na Krajský súd v Banskej Bystrici bola vec sťažovateľiek opatrením predsedu okresného súdu 12. septembra 2023 pridelená novej zákonnej sudkyňi. Dňa 12. septembra 2023 z dôvodu zmeny zákonnej sudkyne bol zrušený termín pojednávania určený na 20. september 2023.

II.

Argumentácia sťažovateľiek

12. Sťažovateľky v ústavnej sťažnosti namietajú zbytočné prietahy v napadnutom konaní. Poukázali na viacero období nečinnosti okresného súdu, ktoré je podľa ich názoru potrebné považovať za zbytočné prietahy.

13. Okresný súd nariadil predbežné prejednanie sporu „až“ na 6. september 2021, čím spôsobil prietahy „v trvaní vyše 16 mesiacov“.

14. Prietah v trvaní 12 mesiacov spôsobil okresný súd v období 13. septembra 2021, keď podaním upresnili žalobu, až do 5. septembra 2022, keď okresný súd rozhodol o zmene žaloby.

15. Za zbytočný a významný prietah v napadnutom konaní považujú sťažovateľky aj skutočnosť, že okresný súd vyhovel návrhu žalovaných konať o uzavretí zmluvy napriek tomu, že žalovaní nepreukázali splnenie podmienky „napojenia svojich domov do verejnej kanalizácie...“. Taktiež okresnému súdu vyčítajú, že právnenému zástupcovi sťažovateľiek nedoručil predvolanie na pojednávanie nariadené na 20. september 2023.

16. Podľa názoru sťažovateľiek ich vec nie je právne ani skutkovo zložitá. Sťažovateľky svojím konaním v napadnutom konaní neprispeli k zbytočným prietahom. Poukázali na svoj aktívny prístup a poskytovanie súčinnosti. Predmet sporu má pre nich veľký význam. Dĺžku napadnutého konania považujú za neakceptovateľnú. V čase podania ústavných sťažností nebolo o žalobe rozhodnuté.

III.

Vyjadrenie okresného súdu

17. V podaní doručenom ústavnému súdu 24. mája 2024 predseda okresného súdu uviedol podrobnú chronológiu jednotlivých úkonov od podania žaloby a dodal, že v napadnutom konaní subjektívnu neodôvodnenú nečinnosť súdu nezistil. Opatrením predsedu okresného súdu z 10. októbra 2023 bola vec pridelená na konanie a rozhodnutie hosťujúcej sudkyňi Michale Lunterovej Švandovej. V období od 20. januára 2024 do 17. mája 2024 sa spis nachádzal na ústavnom súde. Dňa 23. mája 2024 nariadil okresný súd pojednávanie na 14. august 2024.

18. V okolnostiach danej veci ústavný súd z dôvodu hospodárnosti konania vyjadrenie okresného súdu nezaslal na repliku sťažovateľkám. Skutkový stav veci v súvislosti s posúdením porušenia sťažovateľkami označených práv, vychádzajúc z ústavnej sťažnosti, vyjadrenia okresného súdu a súdneho spisu, nie je sporný.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

19. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie veci v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 302/2020, II. ÚS 123/2022) a ich prípadné porušenie možno preskúmať spoločne. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstráni. K vytvoreniu želateľného stavu, t. j. stavu právnej istoty, dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04, III. ÚS 154/06, II. ÚS 438/2017, II. ÚS 118/2019). Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

20. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (I. ÚS 41/02, III. ÚS 111/02, IV. ÚS 99/07) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V rámci prvého kritéria prihliada ústavný súd aj na predmet sporu (povahu prerokovanej veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľov. Podľa rovnakých kritérií postupoval ústavný súd aj v danom prípade.

21. Predmetom napadnutého konania je žaloba o odstránenie časti neoprávnenej stavby. Ide o vec, ktorá patrí do bežnej rozhodovacej agendy všeobecných súdov a po právnej stránke nie je zložitým konaním. V súvislosti s faktickou zložitosťou ústavný súd poznamenáva, že dlhší priebeh napadnutého konania možno čiastočne pripísať na vrub faktickej náročnosti prerokovanej veci, ktorá vyplynula jednak z viacerých subjektov na strane žalovaných, ako aj z procesných návrhov sťažovateľiek, resp. aj právneho predchodcu sťažovateľky 2, na zmenu žaloby. Okresný súd tiež musel žalobcov vyzvať na odstránenie väd žaloby. Zo súdneho spisu je zrejmé, že v súvislosti so spornou kanalizačnou prípojkou bolo v čase podania predmetnej žaloby sporné aj vlastníctvo tejto stavby. Vlastníctvo pozemkov pod spornou stavbou bolo určené až uznesením okresného súdu sp. zn. 17C/13/2018 z 18. júna 2020 o schválení zmiernu medzi identickými stranami sporu. V neposlednom rade so spornou stavbou súvisia aj prebiehajúce stavebné konania. Čo sa týka významu veci pre sťažovateľky, možno bez ďalšieho prisvedčiť, že predmet posudzovaného konania nie je časovo zvlášť prioritizovaný.

22. V rámci posúdenia druhého kritéria používaného pre hodnotenie prípadných zbytočných prietáhov v súdnom konaní považuje ústavný súd z prehľadu procesných úkonov vykonaných v napadnutom konaní za preukázané, že sťažovateľky návrhmi na zmenu žaloby menili predmet konania, s čím sa okresný súd musel vysporiadať. Ústavný súd poukazuje aj na viaceré podania sťažovateľiek v priebehu konania a ich argumentáciu, s čím sa musel okresný súd tiež vysporiadať. Na uvedené nemohol ústavný súd neprihliadnuť pri úvahe o priznaní finančného zadosťučinenia.

23. Napokon sa ústavný súd zaoberal aj tretím hodnotiacim kritériom, teda postupom okresného súdu v napadnutom konaní. Poukazuje predovšetkým na to, že celkové trvanie tohto konania, v čase prerokovania tejto ústavnej sťažnosti viac ako 4 roky, sa vzhľadom na povahu veci už samo osebe javí ako neprimerané. Je zrejmé, že celková dĺžka konania pred okresným súdom bola významne ovplyvnená aj procesnými návrhmi strán sporu – opakovane žiadosti o zmenu žaloby, pripustenie zmeny subjektu. Ústavný súd sa nestotožnil s námietkou sťažovateľiek o niektorých obdobiach nečinnosti okresného súdu (body 13 a 14 tohto nálezu, pozn.). V jeho postupe ústavný súd neidentifikoval výraznejšie obdobie nečinnosti. Okresný súd konal spravidla plynulo, vykonával procesné úkony potrebné pre meritórne rozhodnutie. V období od septembra 2022 do februára 2023 okresný súd nekonal z dôvodu prebiehajúceho dedičského konania v súvislosti s úmrtím právneho predchodcu sťažovateľky 2. Za zbytočný prietah však možno považovať až obdobie od septembra 2023, keď bolo zrušené nariadené pojednávanie z dôvodu zmeny zákonného sudcu. Najbližšie pojednávanie bolo nariadené až na 23. máj 2024. Ústavný súd pritom zohľadnil aj obdobie, kedy mu bol spis zapožičaný.

24. Ústavný súd sa nestotožnil ani s námietkou, že právnemu zástupcovi sťažovateľiek nedoručil okresný súd predvolanie na pojednávanie nariadené na 20. september 2023. Zo spisu je zrejmé, že okresný súd 2. mája 2023 doručoval stranám sporu, teda aj sťažovateľkám (v tom čase bez právneho zastúpenia) predvolanie na pojednávanie. V ten istý deň bolo okresnému súdu doručené oznámenie o prevzatí zastupovania sťažovateľky 2. Okresný súd následne 8. augusta 2023 doručil právnemu zástupcovi predvolanie elektronickou formou (č. l. 361).

25. Ústavný súd najmä s prihliadnutím na doterajšiu dĺžku napadnutého konania, bez akéhokoľvek meritórneho rozhodnutia okresného súdu, ako aj na zistené kratšie obdobie nečinnosti v postupe okresného súdu dospel k záveru, že v napadnutom konaní došlo k zbytočným prietahom ústavnej intenzity. Preto vyslovil porušenie základného práva sťažovateľiek na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

26. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd v nadväznosti na výrok uvedený v bode 1 výrokovej časti nálezu v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľkám prikázal okresnému súdu, aby v napadnutom konaní, v ktorom nebolo v čase rozhodovania ústavného súdu o ústavných sťažnostiach právoplatne rozhodnuté, konal bez zbytočných prietáhov (bod 2 výroku tohto nálezu).

V.

Primerané finančné zadosťučinenie

27. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal. Sťažovateľky v ústavnej sťažnosti žiadajú o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia každá v 3 600 eur s poukazom na celkovú dĺžku napadnutého konania a stav právnej neistoty, ktorý má negatívny vplyv na ich zdravie a rodinný život.

28. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04, I. ÚS 257/08, IV. ÚS 302/2020). Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia.

29. Ústavný súd zobral do úvahy dĺžku trvania napadnutého konania pred súdom prvej inštancie, predmet posudzovaného konania a jeho význam pre sťažovateľky, skutkovú zložitost' veci a správanie sťažovateľiek. Vzhľadom na uvedené ústavný súd považoval priznanie sumy 500 eur pre každú zo sťažovateľiek za primerané finančné zadosťučinenie (bod 3 výroku tohto nálezu). Vo zvyšnej časti požadovaného finančného zadosťučinenia ústavný súd návrhu sťažovateľiek nevyhovel (bod 5 výroku tohto nálezu).

VI.

Trovy konania

30. Zistené porušenie ústavných práv sťažovateľiek odôvodňuje, aby im okresný súd podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde úplne nahradil trovy konania, ktoré im vznikli zastúpením advokátom. Preto ústavný súd rozhodol o povinnosti okresného súdu nahradiť sťažovateľkám v určenej lehote trovy konania na účet ich právneho zástupcu (bod 4 výroku tohto nálezu).

31. Trovy konania pozostávajú z odmeny a ďalších náhrad advokáta v celkovej výške 856,75 eur s DPH, ktoré boli určené podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (odmena podľa § 11 ods. 3 vyhlášky za dva úkony právnej služby po 343,25 eur/úkon, a to prevzatie a príprava zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti; náhrada podľa § 16 ods. 3 vyhlášky 2 x 13,73 eur; DPH podľa § 18 ods. 3 vyhlášky 142,79 eur).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. júna 2024

Robert Šorl
predseda senátu